

Медведевым 7 декабря 2019 года]. – [1-е изд.]. – Москва : Дом Правительства Российской Федерации, 2019. – (Актуальное законодательство). – Текст : непосредственный.

3. Перепись населения — важнейший инструмент прогнозирования социально-экономических и демографических процессов в стране : сайт. – 2020. – URL: <https://www.garant.ru/interview/250282/> (дата обращения: 20.01.2020).

4. Всероссийская перепись населения 2020: сайт. – 2020. – URL: <https://1year.strana2020.ru/> (дата обращения: 19.01.2020).

5. Всероссийская перепись населения 2020. Росстат и эксперты ответили на вопросы СМИ : сайт. – 2019. – URL: https://aif.ru/society/people/vserossiyskaya_perepis_2020_rosstat_i_eksperty_otvetili_na_voprosy_smi (дата обращения: 20.01.2020).

6. Нормативно-правовые документы. Росстат: сайт. – 2020. – URL: https://www.gks.ru/vpn_popul (дата обращения: 18.01.2020).

Қазақстандағы эйджинг мәселелерін талдау

М.Р. Газизова

Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттің университеті, Қарағанды қ.
gazizova-maiya@mail.ru

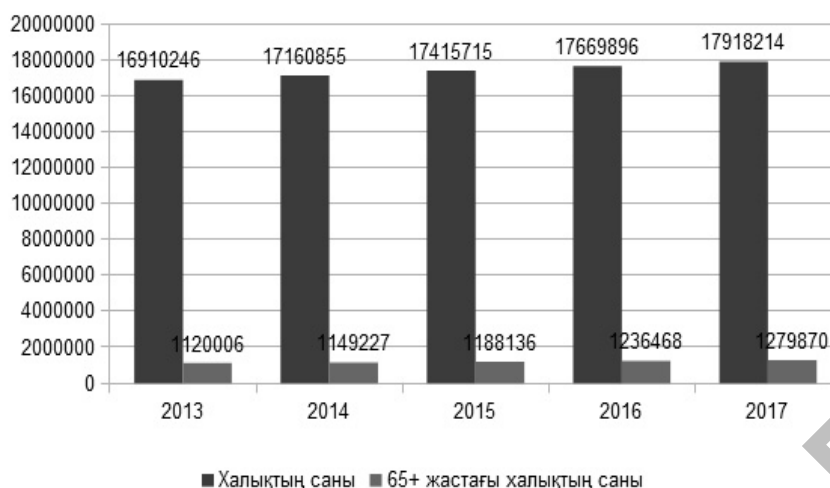
Андатпа: Қоғамның жас мөлшерінің егде адамдар үлесінің өсуі жағына қарай өзгеруі -барлық дамыған елдердегі демографиялық жағдайды сипаттайтын үрдіс. Бұл үрдіс ұзақ мерзімді, объективті шындықты бейнелейді және өзінің әлеуметтік және экономикалық салдарлары бойынша неғұрлым маңызды екенін көрсетеді. Оның қоғамға әсері тікелей де, бірнеше рет жанама да болуы мүмкін. Сондықтан бүгінгі күннің негізгі міндеті - әлеуметтік даму мен әлеуметтік саясатты қысқа және ұзақ мерзімді перспективада жоспарлау және болжау кезінде қоғамдық тәжірибеде осы үдерісті есепке алу жолдарын іздеу. Мақалада Қазақстандағы 65+ жастағы халықтың еңбек нарығында және мемлекеттің экономикалық дамуына әсері қарастырылған.

Басты сөздер: демография, халықтың қартаюы, халық саны, 65 және одан жоғары жастағы халық

Демографиялық қартаю немесе эйджинг (aging ағылшын тілінен қартаю деген мағынаны білдіреді) – бұл орта жастың ұлғаюымен, халықтың жалпы санының егде адамдар үлесінің өсуімен және жастар үлесінің қысқаруымен сипатталатын үрдіс [1].

2050 жылға қарай БҰҰ-ның болжамына сәйкес, әлем халқының бестен астам бөлігі зейнеткер болады, ал дамыған елдердегі әрбір жұмыс істейтін азаматтың зейнеткер болады . БҰҰ-ның демографиялық қартаю шкаласына сәйкес, егер 65 жастан асқан азаматтардың үлесі жалпы халық санының 7% - нан асса, ел халқы қарт болып саналады. Осы жас тобының елеулі үлесі және оның тұрақты өсуі қайтымсыз және кез келген мемлекеттің экономикалық, технологиялық және әлеуметтік саясатына қауіп төндіреді. [2].

Егде адамдардың пайыздық үлесі жиі халықтың қартаюын талдау үшін негізгі көрсеткіш ретінде пайдаланылады. Қазақстанда соңғы жылдары егде адамдардың үлесі үнемі артып келеді. 2013 жылы 65+ жастағы халықтың саны 1120006 адамды құраса, ал 2017 жылы бұл көрсеткіш 159864-ке өсті (Сурет 1).

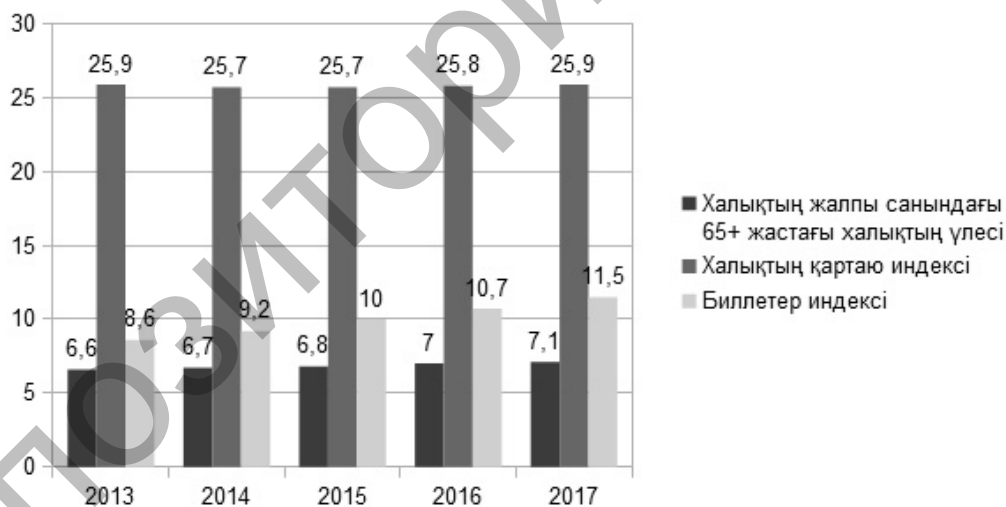
Сурет 1. 2013-2017жж. аралығындағы Қазақстандағы халықтың санының және 65+ жастағы халық санының динамикасы

Ескерту – автормен [3] ҚР ҰЭМ Статистика комитетінің мәліметтері бойынша құрастырылды

Қазақстан Республикасында 2013-2017 жж. жалпы санындағы егде адамдардың үлесі 6,6%-дан 7,1% - ға дейін өсті. БҰҰ мамандары әзірлеген демографиялық шкала бойынша бұл көрсеткіш халықтың қарттық табалдырығында тұрғанын көрсетеді.

Көптеген индикаторларды өлшеу мен есепке алуға негізделген халықтың қартаюын өлшеудің басқа да шкалалары бар.

Мәселен, Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің халық саны мен құрылымының көрсеткіштерін есептеу әдістемесіне сәйкес халықтың қартаю деңгейін сипаттау үшін халықтың қартаю индексі және Биллетер индексі есептеледі (Сурет 2).

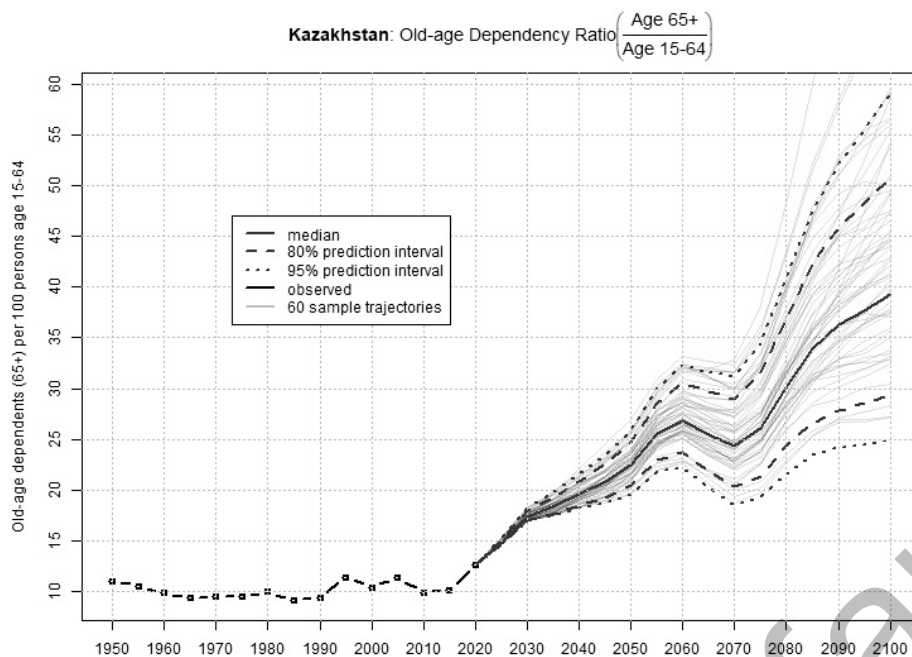

Сурет 2. 2013-2017жж. аралығындағы Қазақстандағы халықтың қартаю индекстерінің динамикасы

Ескерту – автормен [3] ҚР ҰЭМ Статистика комитетінің мәліметтері бойынша құрастырылды

2013 жылдан 2017 жылға дейінгі кезеңде республикада әрбір 100 балаға 65 жастан асқан 26 - ға жуық азамат келетін тенденция сақталып келеді (халықтың қартаю индексі-25,9).

Қазақстанда жұмысқа қабілетті халықтың жүктемесі қарастырылып отырған кезеңдерде 2,9 тармаққа артты, яғни 2017 жылы еңбекке қабілетті жастағы 100 адамға 14 жасқа дейінгі және 50 жастан асқан 11,5 адам келді.

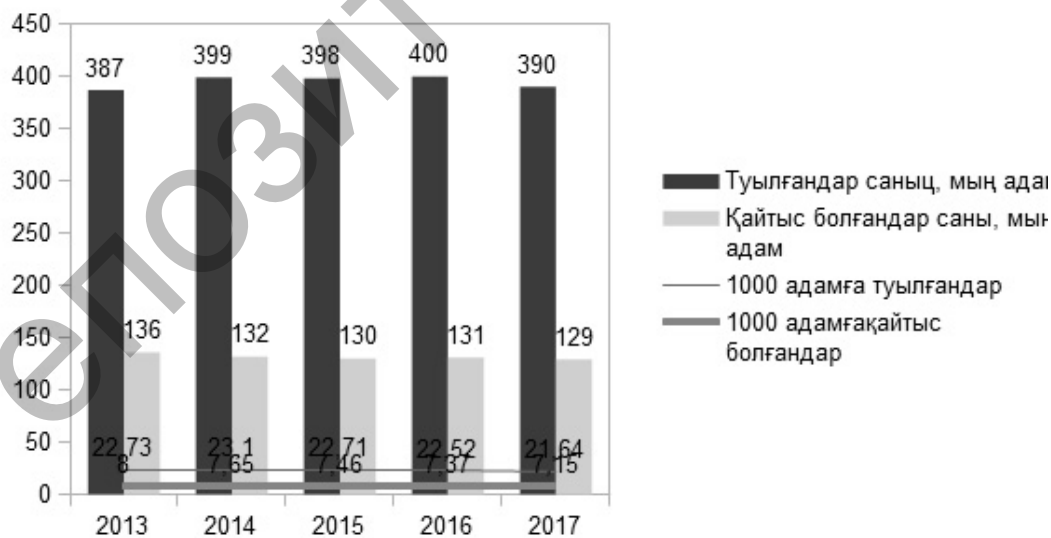

Сурет 3. БҰҰ деректеріне сәйкес жасы бойынша демографиялық жүктеме коэффициенті
Ескерту – [4] дереккөзі

Сондай-ақ БҰҰ болжамдарына сәйкес жасы бойынша демографиялық жүктеме коэффициенті, яғни 65+ және одан жоғары жастағы халық санының еңбекке қабілетті 15-64 жастағы адамдар санына қатынасы артады. Алдағы жылдары еңбекке қабілетті жастағы 100 адамға 15-тен астам қарт адамдар келеді.

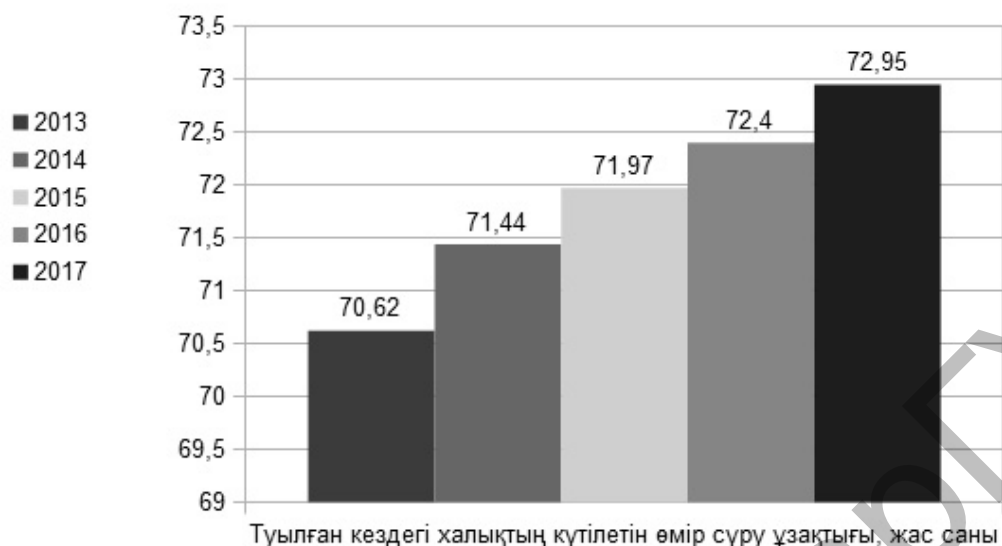
Эйджингке екі фактор әсер етеді: өмір сүру ұзақтығының өсуі және туудың азаюы.

Сонымен, Қазақстанда қаралып отырған кезеңдерде туу деңгейі тұрақты болды, соған қарамастан, 1000 адамға туылғандар саны азайып, 2013-2017 жылдары бұл көрсеткіш 0,85 адамға азайды. Сонымен қатар өлім-жітім көрсеткіші 0,85 адамға азайды, қайтыс болғандар саны 8359 адамға азайды (Сурет 4).

Сурет 4. 2013-2017жж. аралығындағы демография көрсеткіштерінің динамикасы
Ескерту – автормен [3] ҚР ҰЭМ Статистика комитетінің мәліметтері бойынша құрастырылды

Сондай-ақ, әйджингтің маңызды драйвері халықтың өмір сүру ұзақтығын арттуы болып табылады (Сурет 5).

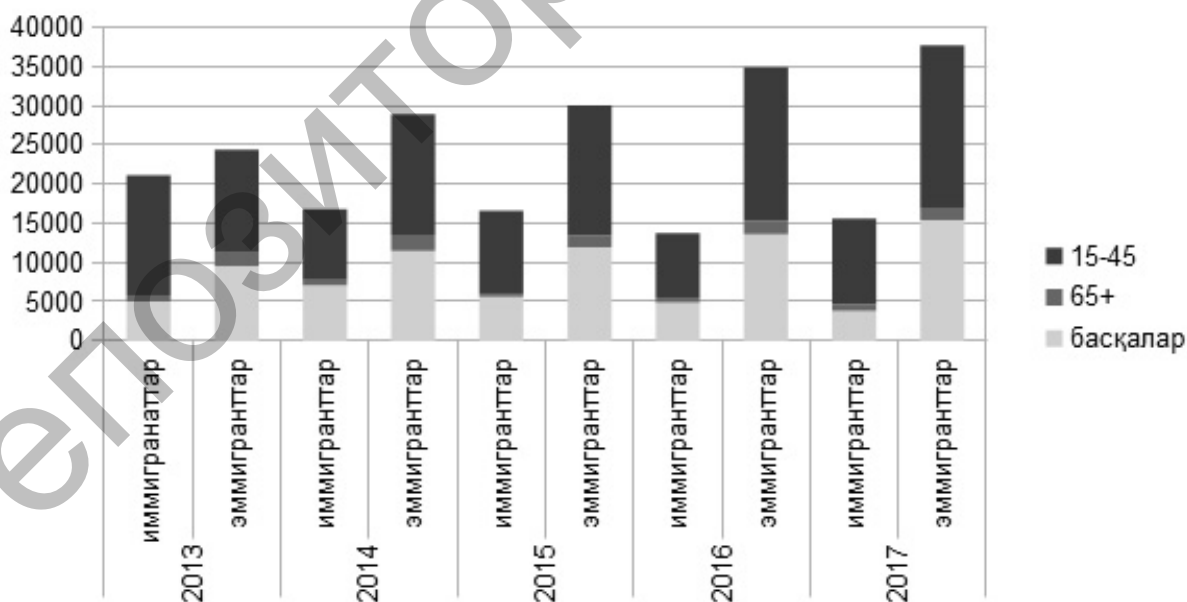

Сурет 5. 2013-2017жж. аралығындағы туылған кездегі халықтың күтілетін өмір сүру ұзақтығы, жас саны

Ескерту – автормен [3] ҚР ҰЭМ Статистика комитетінің мәліметтері бойынша құрастырылды

Жалпы алғанда, үрдістерге сәйкес Қазақстанда өмір сүру ұзақтығының өсуі күтілуде. Осылайша, 2013 жылы туылған сәттен бастап өмір сүру ұзақтығы 70,62 жылды құрады, ал 2017 жылдың соңында оның мәні 72,95 жылға дейін өсті. Мұндай тренд негізінен халықтың өмір сүру сапасының өсуімен байланысты.

Сондай-ақ, аталған факторлардан басқа, халықтың қартаю деңгейіне тағы да халықаралық көші-қон әсер етеді.

Сурет 6. 2013-2017жж. аралығындағы жас топтары бойынша сыртқы көші-қон көрсеткіштері, адам, жас саны

Ескерту – автормен [3] ҚР ҰЭМ Статистика комитетінің мәліметтері бойынша құрастырылды

2013-2017 жылдары Қазақстанда көші-қонның теріс сальдосы байқалады, едәуір дәрежеде енбекке қабілетті жастағы халықтың кетуі байқалады және жыл сайын бұл көрсеткіш өсіп, сол арқылы елдегі егде халықтың үлесі ұлғайды. Мәселен, 2013 жылы 15-45 жастағы 13001 адам, 2017

жылы - 20704 адам кетті. Сонымен қатар, 65 + жастағы халық арасында 2013 жылы 1812 адам көшіп, 2017 жылы барлығы 1618 адам көшіп кетті.

Осылайша, әлеуметтік дамудағы және жұмыс күшіне қатысудағы аға ұрпақтың маңыздылығы мен рөлі артады, бұл оның ресурстық әлеуетін іске асыру үшін қолайлы жағдайлар жасау қажеттілігін негіздейді [5].

Әдебиеттер тізімі

1. Салтанова С.В. Картотека: демографическое старение. Почему неизбежно пугают. [Электронный ресурс] Национальный исследовательский университет «Высшая школа экономики» – Режим доступа: URL: <https://iq.hse.ru/news/284026670.html>

2. Доклад Верховного комиссара Организации Объединенных Наций по правам человека [Электронный ресурс] // Основная сессия 2012 года. – Женева, 23-27 июля 2012 года. – Режим доступа: URL: <http://www.unhcr.org/refugees/files/2012/07/20120723-27-annual-report-2012-2013.pdf>

3. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика Министрлігі Статистика комитетінің мәліметтері//<https://stat.gov.kz>

4. United Nations. Department of Economic and Social Affairs Population Dynamics// <https://population.un.org/wpp/Graphs/Probabilistic/OADR/65plus/15-64/398>

5. Iversen, T. N., Larsen, L., & Solem, P. E. (2009). A conceptual analysis of ageism. *Nordic Psychology*, 61(3), P. 4.

Digital platforms as a tool for the development of social entrepreneurship in the Republic of Kazakhstan

N.N.Gelashvili¹, D.M.Temirbayeva²

¹ associate professor, candidate of economic sciences, Karaganda state University after E.A.Buketov, Republic of Kazakhstan, Karaganda

² senior lecturer, master of economics, Karaganda state University after E.A.Buketov, Republic of Kazakhstan, Karaganda

Denor1980@mail.ru, dina130707@mail.ru

Annotation: In the modern economy, information technologies are becoming important. They penetrate all sectors of the economy of Kazakhstan. Currently, one of the important directions of increasing the social orientation of the state to solve the problems of society is social entrepreneurship. This trend is observed not only in Kazakhstan, but also in other countries of the world. Social entrepreneurship is based on business platforms. Business processes in social entrepreneurship are based on them. Therefore, it is important to find modern methods for optimizing business models. One of the tools is crowdfunding.

Keyword: social entrepreneurship, non-profit organizations, monetization of social projects, socially responsible business, crowdfunding.

In the Republic of Kazakhstan, social entrepreneurship as a special form of business activity can only be considered a developing economic phenomenon. The rapid development of the market economy has negatively affected the solution of social problems in our society. And, despite the fact that our economy is socially oriented, at present a significant number of social problems are beyond the attention of the state. It is important to note that such processes are typical not only for our country, but also for many others, including highly developed ones. The main form of social entrepreneurship in Kazakhstan remains non-profit organizations (NGOs), which are usually financed by the state or foreign grants. And sometimes these funds are not enough. Therefore, many NGOs have begun to look for ways to organize their activities, taking into account the fact that they will be able to make a profit. Here, an important issue is the ability to find a market niche that could meet the needs of socially vulnerable members of our society, as well as the needs of socially oriented organizations themselves.

Today, the Republic of Kazakhstan is implementing quite a large number of projects in the framework of social entrepreneurship. As already mentioned above, the main share of them falls on projects implemented by non-profit organizations.

The peculiarity of implementing such projects is that NGOs are designed to solve certain social problems, but not to organize their activities in order to increase their financial independence. Therefore, if the volume of funding from external sources decreases (the state, patrons, sponsors, grants, and own funds),